

Pojmovno određenje fizičkog vaspitanja

Šta je fizičko vaspitanje?

Na šta mislite kada čujete ili pročitate sintagmu „fizičko vaspitanje“?

U odgovorima ljudi, uglavnom, dominiraju tri pojma:

1. o(sećanje)
2. đачko doba
3. igra(nje)

Kako, međutim, stoji stvar sa fizičkim vaspitanjem izvan tih intimnih „slika sećanja“ na njega?

Da li je fizičko vaspitanje samo to što je prethodno navedeno, ili je ono, ipak, nešto više?

Svestrana analiza stvarnosti fizičkog vaspitanja rezultira zaključkom da ova oblast poseduje autonomnu sistemsku strukturu i da ju je najprimerenije smatrati kao:

„Sistem u sistemima sa sistemima u sebi“

„Sistemi“ u fizičkom vaspitanju su:

- Metodika fizičkog vaspitanja,
- Normativistika fizičkog vaspitanja,
- Teorija fizičkog vaspitanja i sl.

Sa definicijama bilo kog pojma, svakako, treba biti oprezan i odložiti ih koliko god se može. Međutim, bez definicija se u studijskom izlaganju, u analizi bilo kog problema, jednostavno, ne može. Obaveza definisanja navedenog pojma utoliko je složenija, jer je i samo fizičko vaspitanje kao ljudsko iskustvo veoma složeno.

Zato je u traganju za definicijama, možda dobro poći od negativnih definicija, da bi se došlo do one prave.

Prva negativna definicija koja se često laički prihvata je da je **fizičko vaspitanje samo igra**.

Iako je „blago igre“ najpostojaniji sloj laičke (pod)svesti o fizičkom vaspitanju, i iako je igra kao sredstvo (**kao metod?**) višestruko produktivna i imanentna fizičkom vaspitanju, naročito na predškolskom uzrastu, odlučno se mora istaći činjenica da:

Fizičko vaspitanje nije samo igra (ni značenjski, niti operativno), čak ni na predškolskom uzrastu.

Prema Hojzingu i Kajoi, igra je:

- **sama sebi cilj** (kakve bi bile konsekvence kada bi fizičko vaspitanje bilo samo sebi cilj?),
- **neproduktivna** (fizičko vaspitanje bi moralo biti nešto produktivno, nešto što stvara neka dobra i čiji ishod nije nikada identičan onoj situaciji od početka)...

Ova distinkcija između igre i fizičkog vaspitanja već bi posebno mogla biti aktuelna u pripremnom predškolskom periodu. Primećeno je da postoji velika razlika u pristupu fizičkom vaspitanju, u organizaciji, primeni metoda, već u prvom razredu osnovne škole, tako da bi decu u pripremnom predškolskom periodu postepeno trebalo pripremati za drugačiji pristup fizičkom vaspitanju. Pogotovo, ukoliko se izbor igara prepušta isključivo deci...

Praktična iskustva nam govore da je sve više prisutno razmišljanje prema kojem dete nije potrebno učiti motoričkim znanjima, već je dovoljno da se igra, a da će određena motorička znanja savladati prirodno i spontano, kroz igru.

Sa druge strane, učenje čitanja, pisanja, računanja i sl., nije prepušteno samo slučajnosti igre, već se za formiranje znanja iz ovih oblasti koriste specifične metodike i ulaže mnogo više napora. Pretpostavljamo da je u pozadini ovog problema, pre svega, različiti odnos društva i pojedinaca prema različitim aktivnostima i davanje prednosti određenim znanjima, što je donekle razumljivo i prisutno od davnina, ali nažalost, to ne opravdava velike propuste kada su u pitanju motorička znanja i odsustvo edukacije najmlađih u ovom veoma važnom segmentu celokupnog razvoja.

Svakako da ne treba zanemariti višestruk uticaj igre na celokupan razvoj deteta i na unutrašnju motivaciju koju igra ima pri svim oblicima učenja. Dobro organizovane igrolike

aktivnosti mogu biti sredstvo pomoću kojeg će deca na prijemčiviji način ovladati mnogim motoričkim znanjima, ali spontano organizovana dečja igra pored svih pozitivnih elemenata koje poseduje, u određenim segmentima, nažalost, ne može zameniti dobru edukaciju i rad sa stručnjacima (u ovom slučaju, vaspitačima).

Druga negativna definicija fizičkog vaspitanja mogla bi da glasi:

Fizičko vaspitanje nije (samo) fizičko vežbanje
--

Poznatom i ukorenjenom „fiskulturnom“ poimanju fizičkog vaspitanja i trendu izjednačavanja fizičke aktivnosti (telesnog kretanja) sa samom suštinom vaspitnog delovanja treba se suprotstaviti.

Kao metodičar fizičkog vaspitanja treba da utičem na Vas u smislu

NEPRISTAJANJA!!!!

da u fizičkom vaspitanju ideju vodilju određuje samo mehanički sklop i fiziološki proces fizičkog vežbanja, odnosno, puko formiranje stereotipnih motoričkih navika kod dece predškolskog uzrasta.

Ima tu mnogo više od toga (iako se i prethodno podrazumeva)!

Da li bi za sintagmu „fizičko vaspitanje“ važila ona klasična maksima,

„Nomen est omen“ – u imenu je znamenje ?

Svi su izgledi da važi, i to na jedan direktan način.

Duboke poruke dopiru, pre svega, iz reči „vaspitanje“.

Treba naglasiti da je vrlo srećno jezičko opredeljenje bilo kada se između naše reči odgajanje uzeo ruski termin „vospitanie“.

VAS – obuhvat, množina, složenost, svestranost i dr.

PITANIE – hranjenje

Primećuje se kolosalna razlika između odgajanja ruže, lale, mladunčeta domaće životinje i vaspitanja deteta.

Naime, **pitanje** nije samo prosto uzimanje, konzumiranje hrane (jedenje) kojom se zadovoljava jedna od osnovnih fizioloških potreba čoveka. Ono ne aktuelizuje samo biće koje oseća potrebu za hranom, koje je traži i koje je uzima, već se taj proces projektuje u istoj meri na jedno drugo biće (ili više njih), koje učestvuje od spolja, omogućuje i podržava.

To biće (koje ne mora biti biološka majka) nešto daje uz hranu.

Ono daje emocije, socijalne modele, moralne poruke, estetske „ključeve“ ...

Dakle, ne samo u svakom studijskom, teorijsko metodološkom, epistemološkom i sličnim promišljanjima fizičkog vaspitanja, već bukvalno na početku svakog stručnog (i onog najneposrednijeg, didaktičkog angažovanja, u ovoj oblasti treba da stoji i bude izrikom napisano da je:

<p>FIZIČKO VASPITANJE (P)OSTAJANJE ČOVEKOM, ODNOSNO, POSTUPNO I NEPREKIDNO MENJANJE LJUDSKE JEDINKE DO NJENOG (P)OSTAJANJA ČOVEKOM</p>

Vaspitanje znači promenu. To nije neki „krajnji proizvod“, već proces. To je nešto što se stalno odvija. S obzirom na to da se ono bavi modifikacijama pojedinaca koje nastaju iz njegovog iskustva, sledi da fizička aktivnost, svakako, ima ulogu u ovom procesu. Na nesreću, postoji puno roditelja, vaspitača i učitelja koji, mada shvataju da postoje potrebe dece za fizičkom aktivnošću, zamišljaju da se ove potrebe sasvim dobro mogu zadovoljiti slobodnom aktivnošću dece. To, jednostavno, nije tako. S jedne strane, nažalost, slobodna fizička aktivnost dece je u današnjem vremenu sve manja. S druge strane, ostavljajući stvari slučaju, odnosno, deci samoj, postoji velika verovatnoća da će se pojaviti praznine i u detetovim iskustvima. Ukoliko želimo da dete ostvari maksimalni potencijal svog razvoja, ukoliko želimo da dete predškolskog uzrasta dobro pripremimo za polazak u školu, moraju se zadovoljiti sve njegove potrebe za fizičkom aktivnošću, a to se ne može ostvariti ukoliko se detetu ostavi da se samo oslanja na sopstvene snage. Pre nego što ono počne aktivno da

sudeluje u svojim iskustvima i situacijama u kojima se nalazi (podrazumevaju se, pre svega, školska iskustva), ono treba da stekne „alatke“ potrebne za to. Da bi učestvovalo, njemu su potrebna fizička sredstva (opšta fizička, motorička spremnost).

Još se u antičkim civilizacijama posebno isticalo saznanje da se ljudski kvaliteti razvijaju kultivisanjem tela i duha. Još je **Sokrat** (prema, **Sturza-Milić, 2009**) govorio da je „opštepoznato da se čak i kod mišljenja, gde je upotreba tela na izgled svedena na najmanju meru, uzrok ozbiljnih grešaka često može naći u lošem zdravlju“.

Ruso je zaključio da su telo i duh međusobno povezani. Bio je ubeđen da ako u procesu vaspitanja želimo da kultiviramo duh, tada pre svega treba da kultiviramo ono nad čime duh upravlja, a to je telo.

Šerington (prema, **Sturza-Milić, 2009**) je delio mišljenje da je organizam jedinstvena celina. Poznata je njegova maksima „Mišić je koevka duha“. Tamo gde se motorna integracija razvijala a motorno ponašanje progresivno evoluiralo, i mozak je takođe progresivno evoluirao. Naime, treba skrenuti pažnju na to da je čovekov najvažniji čulni organ mišićno tkivo (40% aksona u motornom nervu nose impulse ka mozgu). Dakle, preko polovine našeg tela koju čine mišići, služe kao izvor „nervnih informacija“, budući da se saznanja o spoljnom svetu na različite načine (a među kojima su i pamćenje, mišljenje, zaključivanje, formiranje pojmova), prenose od mišića do CNS-a.

Olsonova (prema, **Sturza-Milić, 2009**) teorija organizmičkog uzrasta govori o tome da je opšti učinak deteta povezan sa izvesnim faktorima koji su u vezi sa njegovim:

- motornim,
- emocionalnim,
- socijalnim i
- intelektualnim razvojem.

Organizam deteta se uvek ponaša kao jedinstvena celina, a ne kao zbir delova. Vaspitač koji pokušava da razdvoji ove elemente previđa jedan od osnovnih principa razvojne psihologije.